

מענין לענין

– אני מתכבד להציג לפני אדוני

הנשיא את הימין הקיצוני של הקונגרס!

ועל זה השיב הרצל:

– לא את השמאל הקיצוני. ביחס

לציוניות ארצישראלית הרי תביעותכם הן

המרובות ביותר, ובכן גם הריבולוציוניות

ביותר, השמאליות ביותר.

מאורע זה אני זוכר תמיד כשהסוציא-

ליסטים השליטים כיום בציוניות או הדימוקרא-

טים הבעלי-בתיים העוזרים עלידיהם מקניטים

את מתנגדיהם ב"מנייות", "ריאקציוניות"

ו"היטלריסמוס".

דבר זה הוא לא רק שקר מוחלט. יש

בו גם חוסר-כשרון לחשוב מחשבה עד סופה.

לא הייתי מעולם ריביוניסטן מפלגתי

ואיני כזה גם היום. סופר מבקש-אמת אסור לו

להתמכר למפלגה בתוך מפלגה: ד"גו, שאנו

חברים למפלגה הציונית. אבל רוצה הייתי

לדעת, מהו קנה-המידה, שבו נימודות השקפות

של "ימין" ו"שמאל" בציוניות.

במה אנו – כלומר, כל אלה, שבשבילם

המדיניות הגדולה והתקיפה קודמת לעבודה

המעשית בתור תנאי מוקדם והכרחי לעבודה

זו וששבשבילם מלחמת-המעמדות היא דבר שקודם

זמנו בתנועה, שצריכה להקיף את האומה כולה

(והרי זוהי כל תכניתנו בקיצור נמרץ), –

במה, שואל אני, אנו, המתנגדים להעמיד בראש

הציוניות את העבודה המעשית ואת מלחמת-

III. "ימין" ו"שמאל".

הדבר היה בקונגרס הציוני השלישי.

האופוזיציה כלפי הרצל נתחזקה. חברי-האופו-

זיציה, שהייתי אחד מהם, דרשו, ביחד עם

העבודה המדינית, גם עבודה מעשית בארץ-

ישראל, כדי לשים קץ להמחשבה בדבר מדינת-

היהודים מחוץ לארץ-ישראל. וכשנעזו בירויס

סְרִיטש, בהסכמתו של הרצל, להציע את

קפריסין במקום ארץ-ישראל או ביחד עמה,

לא נתנה לו האופוזיציה לדבר והמנוח שיינקין

וכותב הטורים הללו הורידוהו מעל הבמה. ואף

מתוך כך נתגברה ההתנגדות להרצל.

ביום השלישי לקונגרס, אחר וויכוחים

סוערים, סידרו הצירים הציוניים מרוסיה,

שרובם ככולם היו באופוזיציה, נשף מיוחד,

שבו קנו על מצב-הענינים בציוניות והמסירו

אש וגפרית על ה"הנהלה" (כלומר, על הרצל),

שאינה קשורה לארץ-ישראל דוקה, שעושה את

הכל על דעת-עצמה, ועוד, ועוד, – הכל כנהוג

בנאומים אופוזיציוניים.

ובאותה שעה, שהמסירו הנאומים את

ה"אש" ואת ה"גפרית", הופיע הרצל בכבודו

ובעצמו באולם-הנשף.

מיד נשתתקו הנאומים. הכל חרדו לעמוד

ממקומותיהם לכבודו, ודרכה ברנשטיין

או דירצ'לינרב (איני זוכר עוד, מי היה

אז ראש-הנשף) הציג את הנאספים לפני הרצל

בדברים הללו:

המעמדות, "ימניים" מאיזה צד שהוא? —

בנוהג שבעולם, הימניים הם חביביהם של בעלי-הבתים השוקטים על שמריהם והשונאים כל חידוש; ואולם הכל יודעים, כיצד מתיחסים אלינו בעלי-הבתים הפשרנים למיניהם. די להזכיר את "קבלת-הפנים", שערכו העתונים באי-כחם ל"ביתר".

וכלום אנו נגד הפועלים היהודיים? כלום אין הסעיף הקבוע ביותר והחשוב ביותר בתכנית שלנו זה, שעל-פיו לא רק עבודה זרה גמורה, אלא אף עבודה מעורבת היא כשולן גמור בשביל כל עבודתנו בארץ, מפני שהיא אינה נותנת אפשרות להרבות את מספרם של האוכלוסים היהודיים? וכלום אין מספרם של הפועלים העבריים הקרובים לדעותינו הולך וגדל, וכלום אין מפלגת-הפועלים השלטת עושה את כל מה שבכוחה לדחותם בשתי ידים, ואף "לאבדם ולהשמידם"? — ואף גם זאת: כלום אין העסקנים החרוצים ביותר של הקרן-הקיימת בפולניה וליטה — אנשי-ביתר והקרובים להם בדעות? —

או, אפשר, ה"ימניות" שלנו מתבטאת במה שאין אנו מתפשרים עם השלטון הזר במידה שמתפשרים עמו הסוציאליסטים שלנו שבהנהלת-ה"סוכנות" ומחוצה לה? —

או, אפשר, היא מתבטאת במה שאנו מעירים ומעוררים על כפילות משונה זו: על סתירה פנימית, שיש במה שמצד אחד מדברים על "אירגון משותף", ומצד שני אין נותנים דריסת-רגל ל"שותף-בעתיד" זה בפרדס יהודי? —

ולמי אין הממשלה הארצישראלית נותנת לבוא ל"לארץ" — לזאב ז'אבוטינסקי או ל"רל לוקר"? —

מי הוא, איפוא, שמאלי יותר בציוניות

— בתור ציוני-ת-אנו או מתנגדינו; אנו, שתופסים מרובה בציוניות ועומדים בזה על דעתם עד הליכה לבית-האסורים על קידוש-שמה, או אלה שתופסים מועט ומשלימים עם המצב ונעשים personae gratae אצל השלטון הזר וה"שלטון" העצמי כביכול? —

ועוד לי שאלה אחת, מיוחדת לפועלים:

בכל הארצות המשוועבות היו הפועלים — החלוץ של תנועת-השחרור הריבולוציונית, שלא נשמעה לשום שלטון ולא קבלה עליה שום מרות. מפני-מה צריכים הפועלים בארץ-ישראל להיות ה"מתונים" וה"מתחשבים עם המציאות" בכל הנוגע לציוניות דוקה, ורק בכל הנוגע למעמדיות אינם מתונים כלל ואינם מתחשבים עם המציאות כלל וכלל? היכן הוא ההגיון שבדבר? —

IV. עבר הירדן.

במאה הי"ח מלכה ברוסיה קיסרת עריצה ובעלת-מרץ, אלישבעת פטרונוה. וברוסיה אסור היה אז ליהודים לשבת. באה לפניה מלאכות חשובה והציעה לפניה, שתתיר ליהודים את ההתישבות ברוסיה בתנאים, שיביאו תועלת מרובה לרוסיה כולה.

ועל זה השיבה הקיסרת:

— מאויבי-המשיח איני רוֹפֵּה ברווחים הגונים.

ההשקפה המדינית של מנהיגי-העבריים כיום היא בדיוק נמרץ זו של הקיסרת העריצה מלפני מאתיים שנה.

ה"מנהיגים" הערביים רואים בחוש, שארץ-ישראל המערבית נמצאת במצב כלכלי שאין דומה לו אפילו ברוב המדינות של אירופה ואמריקה (עודף בתקציב הממשלתי,

העדר חוסר-עבודה): ובאותה שעה עצמה נמצאת ארץ-ישראל המזרחית - עבר-הירדן - במצב של פשיטת-רגל, כמו שנמצאות גם סוריה וגם ערב הקרובות. הם רואים, שהע-רביים שבמחוזות המיושבים על-ידי יהודים בארץ פרו ורבו ומצבם מצוין, בעוד שהערביים במחוזות הרחוקים מישוב יהודי נתמעטו והולכים ומתדלדלים (מה שהוכיח המפקד הממשלתי במספרים ברורים). הם רואים, שבמקום שיש יהודים בארץ נתמעטו המחלות והוקטנה התמותה גם בתוך הערביים; שהממשלה מוציאה מכספי המסים והמכס, שמשלמים היהודים חלק גדול מאד ממנו (שהרי היהודים זקוקים לסחורות אירופיות ואמריקניות הרבה יותר מן הערביים), את החלק הגדול ביותר על צרכי הבריאות והחינוך של הערביים; שהקובלנות בדבר ערביים מגושלים נתברו ברובם המכריע וכמעט לא נשאר מהן כלום. ואף-על-פי-כן מתנגדים ה"מנהיגים" הללו להחכיר ליהודים אדמה בעבר-הירדן, שלפי דבריו של עתון ערבי ("מבצאת אל-שך") "אפילו זבוב אינו יכול לחיות בה בקיץ" ושהבראתו יש צורך במיליון של לירות, ורק "משוגעים" כהיהודים יכולים לחכור אותה...

- "מאויבי-המשיח (או הנביא) איני רוצה ברווחים הגונים.

ושמא תאמר: הלאומיות קודמת לאינ-טרסים הכלכליים?

אבל כלום יש לך אדם שפוי בדעתו, שיראה סכנה להלאומיות הערבית אפילו ממדינה יהודית משתי גדות-הירדן? כלום נשקפת סכנה להלשון הערבית, שהיא מדוברת על-ידי עשרים מיליון של פלחים? כלום נשקפת סכנה לדת המושלמית, שהיא מקובלת על

מאות מיליונים של מושלמים? וכלום נשקפת סכנה לממלכה ערבית בשעה שיש לערביים שלטון בן-חורים בערב וכמעט בן-חורים בעיראק ובמצרים ויש תקוה לחירות בסוריה ובמארוקו, בתוניס ובאלג'יר? - וכי בלא כברת-ארץ קטנה זו, שהיהודים קשרו בה את כל תקותם ואת כל יעודם והעולם כולו רואה בה את עריסת הדת והמוסר, שבאו מישראל, לא תתקיים הלאומיות הערבית, או תסכול הלשון הערבית, או יקופח השלטון הערבי באסיה? - אלא שהערביים רוצים, שלהם יהא הכל ולעם-ישראל - לא-כלום. ועדיין באים הקומר-ניסטים ומדברים על "אימפיריאליזם" של הציוגיים ולא של הערביים ותומכיהם! -

האמת היא, שלא הדאגה להלאומיות הערבית היא כאן הגורמת. גרמה להתנגדות בדבר התפכת האדמה של גוראל-כיבוד ליהודים שנאת-היהודים: שנאה עמוקה ומוש-רשת מדורר-דורות. די לקרוא גליונות אחדים של ה"פלשטין" כדי להוכיח, שלא הלאומיות הערבית מדברת מתוך גרונו, אלא - אותה השנאה הדתית-הגזעית, שנתנה בפיה של הקיסרת הרוסית העריצה את האמריקה:

- "מאויבי-המשיח אין אני רוצה ברווחים הגונים."

מוטב שילכו רבבות אלפי הפלחים הרעבים בעבר-הירדן לאבוד - ובלבד שלא תהא שם דריסת-רגל ליהודים!

והממשלה האנגלית, שאישרה את ה"איס-תיקלאלי" המתנגד להמאנדאט והקורא לגירוש של היהודים והאנגלים מן הארץ, רואה שנאה גוראה זו מתלקה באופן מלאכותי - ושותקת. שותקת עד ש - הלואי שאחבדה -

תאחר את המועד לה, לעצמה, ולנו, היהודים, כאחד...

V. יהודי-רוסיה בצרתם.

המצב האיום של יהודי-רוסיה בִּגְן־העדן הסובייטי הגיע למרום-נוראותיו. מגור־שים ממקומות-מושבותיהם לא פחות ממאה וחמישים אלף (ויש אומרים: שלש מאות אלף) יהודים „מיותרים” בתוך מספר גדול פּי־שלושה של לא־יהודים, בעוד שהיהודים ברוסיה הם רק שנים־שלושה אחוזים של כל תושבי־רוסיה בכללה. והיכרוז פּי־אַסְיִלְטָקָה של כפירה (חמש שנים של מלחמה בדת), שאחריה לא ישאר זכר לדת ברוסיה; וכמובן, קוד־ב־כל, לדת־ישראל, שהרי לשאר הדתות ישאר משגב ומחסה בלשון הלאומית של כל עם ועם – ואילו הלשון העברית. שדת־ישראל לא תצוּר־זולתה, בעקרת ברוסיה מן השורש.

ומה עושה עם־ישראל בכל תפוצותיו וגם בארץ־ישראל? –

הוא מאסף נדבות לרעבים וגזר תענית. אילו היו גזירות אימות כאלו מתרג־שות ובאות על ישראל (אחת היא, אם גם הגויים היו סובלים מהן במידה ידועה) לפני חמישים שנה, ואפילו רק לפני עשרים שנה, היו ראשי־ישראל ממש־פְּנִיָּם את פְּתוּתֵיהֶם – ופודים את הקבוץ היהודי הגדול במנין ובאיכות; היו מחפשים אל־פִּי־תחבולות לשנות את המצב: היו מתניצבים לפני הסטְּאַלִּינִים והקְּאַלִּינִים והגוֹרְקִים כמו שהתניצב משה מונטיפיורי לפני ניקולאי הראשון ולפני השוֹלְטָן התורכי, והיו מבקשים דרכים אל כל אדם משפיע ברוסיה; היו

קורעים שמים במחאותיהם והיו דופקים על דלתותיהם של כל ראשי־המדינות ושל כל הפּאַרְלַמְנְטִים, של כל ראשי־הדתות ושל כל העסקנים המדיניים של כל העולם כולו – עד שהיו נענים! – ועכשיו? –

היכן הואמשה מונטיפיורי של עכשיו? – הרצל הלך אל פְּלִיֶהוּי העריץ אחר הפוגרום בקישינוב – מה עשה בימינו חיים ווייצמן, מה עשה נחום סוקולוב, מה עשו כל הדיפלומאטים וחברי־הפּאַרְלַמְנְטִים שלנו? מה עשו כל העומדים בראש האומה שלנו?

אינם מאמינים בהצלחת־נסיונותיהם – כלום גיסו ולא הצליחו? כלום מותר בקצ־צרה כזו להתנַאֵש למפרע, קודם כל נסיון והשתדלות ומאמצים? וכלום, אם פעם ופעמיים לא הצליחו. אין חובה מוטלת עליהם לנסות ולחזור ולנסות?

אכן, אם יש צורך בדבר מעיד על קטנות־המוחין שלנו בימים הגדולים־הנוראים הללו, – יבוא היחס של „גדולינו” אל צרת־היהודים ברוסיה ויעיד.

VI. אזכרות וחגיגות.

חורף עשיר באזכרות וחגיגות היה לנו חורף זה: עשר שנים לפטירתו של בן־יהודה, עשר שנים לפטירתו של נורדוי, שש שנים לפטירתו של אחד־העם (אף שש שנים נעשה לנו „מספר עגול”), ששים שנה לחייו של ביאליק.

והיו אזכרות, חגיגות, נשפים – ומאמרים בכל עשרות העתונים שלנו בעולם כולו. ואני קראתי רובם ככולם – ועגמת־נפש עמוקה תקפתני.

בן-יהודה, המורד הגדול בכל המסור והמקובל, נעשה מטיף חיובי לדבור העברי – ולא עוד. אחד-העם, שכתב בפירושו¹, שהיהודי אֲתֵימָסְטָן הוא יהודי לאומי יותר מיהודי מאמין מפני שהאֲתֵימָסְטָן מיחס את הערכים הגדולים של היהדות לא לאלהים, אלא להאומה הישראלית, ושכתב מאמר מיוחד² כדי להוכיח, שהמוסר הלאומי אינו תלוי בדת (אחת היא, אם צדק אחד-העם בהשקפותיו או לא, – ואני חושב, שלא צדק), נעשה בפיהם של בעלי-האזכרות ל"מזרחי" ממש, שהעיקר בעיניו – "התורה והמסורה", או לאחד מאנשי "ברית-שלום", שה"מרכז הרוחני" הוא להם וויתור על מדינת-היהודים לטובתם של הערביים.

ואת ביאליק המורד, שאמר על אלהי-ישראל, שכביכול "קרד מנכסיו, ושגועו לקרוא ליהודים השדודים והפרועים לשמחה, שיפוצצו את השמים וכסאו באגרופם", עשו בעיקר לבעל הלכה ואגדה, למפרש של המשנה ושל רשביג, בקיצור: ליהודי כשר מיאהל-שם...

ולא נתקרה דעתם של בעלי-הכתים שלנו, עד שאפילו את נורדוי – את האריה השואג על גזל-משפטנו בכל הארצות ובארץ-ישראל בפרט – עשו ל"מינימאליסטן" בציוניות.

סימן רע הוא לנו אם הנשרים הגדולים הללו נעשו בנאומינו ובמאמרינו "תרנגולי-לול", כביטוי של טְשָׁרְנִיחוּבְסָקִי על בני-עמו של תְּנִיבְצֵל מֶלֶךְ קֶרֶת-חֶדֶשׁ. אבל סימן לא-טוב הוא גם לאחדים מגדולינו אם דבריהם נותנים מקום לבעלי-הבתים בפרט ולהפשרנים והותרנים מכל המפלגות בכלל להתמר בכבודם.

שוכני-עפר אינם יכולים למחות. אבל ביאליק חי הוא ויחיה לאורך-ימים. ואילו הייתי במקומו, הייתי נוטל מקל בידי ומפה על קדקדם של ה"מעריצים" המפרסים את נשמתי או, לכל הפחות, הייתי מבקשם בנחת, שיואילו למצוא "אובייקט" אחר במקומי בשביל שירי-תהילה לבעל-בתיות פשרנית...

יוסף קלוזנר.

(1) על פרשת הדרכים, III, 91 – 94 (יתחיה ובריאה-).

(2) שם, II, 79 – 90 ("המוסר הלאומי").